

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים

מגילת אסתר

"שְׂמַחָה וּמְשִׁתָּה וְיוֹם טוֹב וּמְשִׁלּוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ"

על כן היהודים הפְּרָזִים הִשְׁבִּיחַם בְּעֵרֵי הַפְּרָזוֹת לַעֲשִׂים אֶת יוֹם אֲרַבְעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר שְׂמֵחָה וּמְשִׁתָּה וְיוֹם טוֹב וּמְשִׁלּוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ" (אסתר ט ט).

מבואר כי היהודים הפְּרָזִים היו נוהגים ביום י"ד: שמחה ומשתה ויום טוב ומשלוח מנות.

"כִּי־יָמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְהוּדִים מְאוּבָּיָהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמְאֻבָּל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יָמֵי מְשִׁתָּה וְשְׂמֵחָה וּמְשִׁלּוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמְתֻנּוֹת לְאֲבִינָיִם" (שם כב).

מבואר דלדורות עושים משתה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים.

הנה בפסוק יט לא הוזכר מתנות לאביונים ואילו בפסוק כב הוזכר גם מתנות לאביונים, וצ"ב.

א-

באור חדש למהר"ל (ט כב) ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט כב) וגו' המצוה היא בפורים יותר מן י"ט ולמה המצוה הזאת יותר ביום זה מן י"ט, אבל הדבר הזה ידוע ממה שהתבאר למעלה כי פורים הוא לישראל מפני שנצא את זרע עמלק אשר הם אויבים וצוררים ביותר, וזה כי ישראל הם הפך זרע של עמלק כי כל זמן שזרע בעולם אין שמו אחד, וישראל הם מיחדים שמו ערב ובוקר ובשביל זה הם עם אחד דביקים בו יתברך שהוא אחד, ומפני שישראל עם אחד ראוי שיהיה בהם עם אחד ויהיה להם חבור ורעיות גמורה, לכן יש להם להחיות אביונים מצד שהוא אחיו והם עם אחד, כדכתיב אצל מצות הצדקה אחיך (ראה טו ז) כי מפני שהם אחינו יש לתת צדקה, **ולכך המצוה ביותר ביום זה בלבד הן משלוח מנות הן מתנות לאביונים, ולעיל לא זכרו משלוח מתנות לאביונים.**

וזה סיוע לפירוש אשר אמרנו, כי למעלה בא לומר כי מאחר שהוציאם הש"י מן המן שבה לכלותם והיו ישראל עתה בשלימות הפך מה שהיו קודם זה שנתנו ישראל למיתה ולהעדר לגמרי, ולכך ראוי שיהיו בשלימות לגמרי לעשות ימי משתה ושמחה וי"ט וגם להשפיע על אחרים, ולכך אמר ומשלוח מנות איש לרעהו, אבל מתנות לאביונים דבר זה הוא ענין אחר שנותן ומשפיע לעני בשביל שהעני צריך לו, ואם יש שלימות לנותן ומשפיע הלא יש חסרון למקבל שהוא העני, **ולכך אין מזכיר רק ומשלוח מנות איש לרעהו, אבל מתנות לאביונים אין זה מצד שלימותו בלבד רק מצד חסרון המקבל שהוא עני.**

אבל כאן בא להזכיר כל הדברים שיש עליהם לעשות ולכך זכר את שניהם, כי סוף סוף מצד שהוא בשלימות יש לו להשפיע לעני ג"כ מפני שהוא אחיו, לכך תמצא בכל המגילה כאשר באו לנצח כתיב "לך כנוס את כל היהודים" (שם ט ז), נקהלו היהודים (שם ט ב) וכל זה כי במה שישראל הם עם אחד לכן עמהם הש"י הוא אחד, ובזה הם גוברים על המן וזרעו שהם הפך אחדות הש"י, **ובשביל כך בפורים בפרט זאת המצוה משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, בשביל כי אלו המצוות הם תלויים בזה במה שישראל הם עם אחד ביותר מכל האומות**, עכ"ל.

מבואר בדבריו שגם בתחילה היו נוהגים היהודים הפְּרָזִים גם במתנות לאביונים, אלא שמה שהכתוב לא הזכיר קיום מצוה זו, משום שיש במצוה זו צד חסרון מצד המקבל שהוא עני.

ב-

במהר"ם ש"י (חולין, בדרושים נחמדים על מגילת אסתר) בתחלה כתבו יו"ט ולא מתנות לאביונים (שם ט יט) ואח"כ מתנות לאביונים ולא יו"ט, (שם כב) ע"י הצ"ח כי מתנות הוא מעות א"י ביו"ט, לאפוקי משלוח מנות הוא מעדנים, עכ"ל.

ובשו"ת יהודה יעלה (אסאד, ח"א או"ח סימן רו) ואעתיק הנה גרגיר א' מחידושי מגילת אסתר בפי' יעל כן היהודים וכו' עושים וכו' שמחה ומשתה ויו"ט ומשלוח מנות איש לרעהו" (שם ט יט). ושוב כתוב "לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים" (שם כב). ותמוה מ"יט תחילה כתיב יום טוב ולא כתיב מתנות לאביונים, ושוב שונה איפכא.

וני"ל פשוט דבגמרא (מגילה ה ב) משני יום טוב לא קבילה עלייהו. ורש"י במסכת מגילה (ד ב) מגילה בשבת מ"ט לא קרינן משום דעיניהם של עניים נשואות לקרא מגילה. וז"ל רש"י וא"י בשבת לקבל מתנות האביונים. **ותמוה** דשבק רש"י רישא דקרא גם משלוח מנות, וגם מ"ש לקבל דנקט רש"י בלשונו הל"ל רק וא"י בשבת ליתן וכו', וצ"ל לשנא דגמרא דנקט רש"י עיניהם של עניים דייקא נשואות וכו', היינו לקבל מתנות האביונים.

אבל יותר נ"ל כוונתו דמ"ש וא"י בשבת דמאי איסור יש בדבר, וצ"ל משום דאסור בשבת ליתן מתנה דה"ל כקונה קנין כמ"ש המג"א (סי' ס"ק טו, ובסי' יג סוף ס"ק ח) וזהו דוקא במתנות לאביונים שהוא רק

גם יש לומר דלאחר שתקנו מצות מתנות לאביונים שוב מיעטו במשלוח מנות כדי להרבות בנתינת מתנות לאביונים, וכמו שנתבאר ברמב"ם (הלכות מגילה פ"ב הי"ז) מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, **שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה שנאמר "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים"** (ישעיהו נז טו) עכ"ל. ועי' עוד משי"כ בזה בספר טעמא דקרא להגרי"ח שליט"א.

הנה ומשלוח מנות הכתוב בפסוק יט תיבת משלוח מלא וא"י כתיב, ואילו בפסוק כב כתיב משלח מנות תיבת משלח חסר וא"י כתיב. **ונראה** דמכיון שהיה יום טוב שלחו מנות מכובדות משום כבוד יו"ט לכן כתוב תיבת משלוח מלא, משא"כ לדורות שאינו יו"ט כתיב חסר.

גם יש לומר דלאחר שתקנו מצות מתנות לאביונים שוב מיעטו במשלוח מנות כדי להרבות בנתינת מתנות לאביונים, וכמו שנתבאר ברמב"ם (הלכות מגילה פ"ב הי"ז) מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, **שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה שנאמר "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים"** (ישעיהו נז טו) עכ"ל. ועי' עוד משי"כ בזה בספר טעמא דקרא להגרי"ח שליט"א.

הנה ומשלוח מנות הכתוב בפסוק יט תיבת משלוח מלא וא"י כתיב, ואילו בפסוק כב כתיב משלח מנות תיבת משלח חסר וא"י כתיב. **ונראה** דמכיון שהיה יום טוב שלחו מנות מכובדות משום כבוד יו"ט לכן כתוב תיבת משלוח מלא, משא"כ לדורות שאינו יו"ט כתיב חסר.

גם יש לומר דלאחר שתקנו מצות מתנות לאביונים שוב מיעטו במשלוח מנות כדי להרבות בנתינת מתנות לאביונים, וכמו שנתבאר ברמב"ם (הלכות מגילה פ"ב הי"ז) מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, **שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה שנאמר "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים"** (ישעיהו נז טו) עכ"ל. ועי' עוד משי"כ בזה בספר טעמא דקרא להגרי"ח שליט"א.

הנה ומשלוח מנות הכתוב בפסוק יט תיבת משלוח מלא וא"י כתיב, ואילו בפסוק כב כתיב משלח מנות תיבת משלח חסר וא"י כתיב. **ונראה** דמכיון שהיה יום טוב שלחו מנות מכובדות משום כבוד יו"ט לכן כתוב תיבת משלוח מלא, משא"כ לדורות שאינו יו"ט כתיב חסר.

גם יש לומר דלאחר שתקנו מצות מתנות לאביונים שוב מיעטו במשלוח מנות כדי להרבות בנתינת מתנות לאביונים, וכמו שנתבאר ברמב"ם (הלכות מגילה פ"ב הי"ז) מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, **שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה שנאמר "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים"** (ישעיהו נז טו) עכ"ל. ועי' עוד משי"כ בזה בספר טעמא דקרא להגרי"ח שליט"א.

¹ בספרי שם: "אפס כי לא יהיה בך אביון", ולהלן הוא אומר "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ" (ראה טו יא) בזמן שאתם עושים רצונו של מקום אביונים באחרים, וכשאין אתם עושים רצונו של מקום אביונים בכם, עכ"ל.

² עיי' רש"י איכה (א ו) בד"ה לפני.